

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Flores Directorii Inqvisorvm

Bariola, Luigi

Mediolani, 1625

Consilivm Trigesimvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11434

Regentes Baccalaurei locum haberent supra omnes Baccalaureos illius Conuentus tantam, in quo sunt actu Regentes, in alijs autē Cenobijs locū haberent prioritatis, & antiquitatis, sui Baccalaureatus tantū.

Io. Antonius Massobrius in tract. de Syn. Diæces. c. 4. dub. 6. Vinc. Grilenzonius conf. 50. 58. 121. Vinc. Francus dec. 48. 4. par. Andreas Molfesius consil. 15. Aloys. Riccius Prax. fori Ecclesiastici dec. 578. 579.

CONSILIVM TRIGESIMVM.

Franciscus de anno 1580. dedit scuta mille auri mensæ Antonij, & Martini sociorum numulariorum tenenda super cambijs in modum, & formam infra scriptæ appodissæ.

Confessiamo per la presente noi Antonio, & Martino esser veri, & reali debitori de scuti 1000. d'oro di Francesco, quali esso ne le dà, acciò le teniamo sopra cambij reali di Bisenzene, ouero doue si faranno le fere à quella raggione del conto, che sarà stabilita per generalità de Mercanti, così quà, come in fera, tutto à nostro rischio, senza ch'esso ne patisca alcuna sorte di spesa, ne di sensaria, nè di altro, eccetto che haueremo da leuargli ogni fera la prouisione del luogo oue si farà la fera à raggione d'vn terzo per cento, come si stila vniuersalmente; & auanzando mobili, declaramo ch'esso Francesco non ne habbi da sentir danno alcuno delli contanti se si mandassero à Milano, ò altroue, & come è detto, vogliamo che il tutto sia sopra di noi, & si oblighiamo, à restituirgli ad ogni suo piacere sì il capitale, come li utili fossero sopra ciò seguiti, con dargli distinta, & particolar ragione di quanto

quanto farà sopra questa causa negotiato in danari contanti, & non in altra cosa, & questo sotto obbligo, & hipotheca di noi insolidum, talmente, che siamo insol. tenuti con le rinontie delle N. C. & d'ogni altra legge, obligandoli noi, nostri beni, heredi, presenti, & futuri pegno al detto Francesco presente, & che accetta, & in fede &c.

Quarum omnium pecuniarum vsuram sub specie lucri in fine cuiusque ferie dictus Franciscus à dictis Numularijs exigebat, & in fine anni, seu in alio sibi commodiori tempore cumulata vsura cum aliquibus alijs pecunijs capitale constituebat, quasi nouum. Iterumque dabat dictis Numularijs vt supra, & pro cautione fiebant aliæ appodissæ ad formam vt supra, ex quibus pecunijs exigebat Franciscus pariter similem vsuram prouenientem ex ipsamet vsura.

Anno postea 1583. factis calculis summæ contentæ in prioribus appodissis fuerunt reductæ in vnã summam, & facta fuit sola appodissa tenoris vt supra, qua confessi sunt dicti Numularij se debitores dicti Francisci de summa librarum 59. mil. & anno 1584. ex affer to lucro exacto post aliam supra scriptam appodissam confessi sunt recepisse alias libras 3000. & anno 1586. alias libr. 3000. vt constat ex duabus appodissis tenoris vt supra.

Anno vero 1587. defuncto dicto Francisco.

Papirius eius filio suo, & nomine aliorum fratrum omnium eius heredum voluit dictos Numularios facta prius per eos recognitione appodissarum in eo infertarum se obligari per instrumentum, & computatis, vt ipsi appellant vtilibus tunc solutis retrocursis, & etiam pecunijs per dictum Papirium suo, & vt supra ab ipsis socijs exactis, quarum summa ascendebat

debat ad libr. 13273. 11. de quibus factis calculis assertum creditum dictorum Papij, & fratrum remansit in summa lib. 60. mil. pro qua summa se obligarunt dicti Numularij per instrumentum rogatum die 26. Nouembris dicti anni 1587. cessionemque fecerunt dictis heredibus Francisci de nonnullis effectibus societatis exigendis contra Annam N. & prout in eo instrumento.

Euenit casus quod dicti Numularij defecerunt in credito, & heredes Francisci instabant solutionem, quibus se obtulit Antonius vnus ex socijs eos cautos facere pro medietate dicti crediti, dum tamen diuideretur solidum, & terminus ad soluendum daretur, & acceptata oblatione per heredes Francisci fuit rogatum instrumentum sub die 2. Decembris 1589. in quo per ipsum Antonium fuerunt promissa lib. 340300. soluendæ termino quinque annorum, pro quibus etiam fuit præstita fideiussio, ea conditione, vt pro alia medietate crediti pertinetæ ad Martinum socium liberaretur, in qua summa adsunt etiam asserta vtilia cursa ab anno 1587. vsq; ad dictum diem 2. Decembris 1589. licet non fuerit negotiatum.

Quo instrumento explicato incontinenti sub iisdem hora, & loco, & coram iisdem testibus, & Notario dicunt heredes Francisci fuisse factam appodissã ab ipso Antonio cum eadem fideiussione, in qua confessus fuit recepisse ex causa depositi veri, & realis lib. 8639. quæ summa calculando interesse termini illorum quinque annorum ad rationem quinque pro centenario ascendebat ad notatam summã in fine termini, & vltius promisit singulo fine anni ratam portionem soluere.

Postque dictum instrumentum, & dictam appodissam

Missam de anno 1592. adhuc non maturato termino dato ad soluendum dicti heredes Francisci exege- runt à debitore dictorum sociorum lib. 20060. qua- rum medietatem posuerunt ad partitam Martini, & aliam ad partitam Antonij, cuius partem com- putatur in causam dictæ ultimæ appodissæ, exege- runtque alias libr. 7000. & post alias lib. 26. mil. & hoc apparet ex instrumentis.

Quibus omnibus computatis, & etiam compu- tatis utilibus habitis per quitantias resultant in summa lib. centum vnus mille, ultra etiam eas pe- cunias receptas à Martino alio socio, & eius fide- iussore, quæ sunt notabilis summæ, nuncq; etiam prætendunt lib. 28. mil. à fideiussoribus dicti An- tonij vnâ cum interesse curso à dicto anno 1589. citra.

Hinc quisque iuditij non expers colligere potest quam exorbitans prætensio hæc sit, & quam leprosi sint isti contractus.

Iuris Allegationes.

VT propositi contractus natura penitus in- spici possit, tria videntur enucleanda. Pri- mum ad quam contractus speciem redu- cendus sit. Secundum sit ne aliqua in eo iniusti- tia. Tertiò, an vsuraria labe sit infectus. Ex qui- bus manifestè patebit, sit ne obnoxius restitutioni, qui pecuniam Campsario contulit Franciscus, & in hoc contractu examinando breuiter, & resolu- toriè agam.

Quo ad primum caput spectat, res aperta vide- tur, atque extra omnem controuersiam contractum hunc

hunc esse contractum societatis; Siquidem à Francisco collata est pecunia ad cambiorum negotiationem, quod manifestum apparet ex verbis illis chirographi, *le quali esso me le dà, acciò le tenga sopra Cambij reali di Bisanzone, &c.* Certum est autem cum pecunia numeratur mercatori, ut ea negotietur, & lucrum quod inde fit diuidatur inter pecuniæ Collatorem, & Mercatorem iuri societatis contractum. Siquidem societas est duorum, vel plurium conuentio contracta ob commodiorem usum, & vberiore quaestum, ut ex Marco Tullio tradit Azol. in sum. in Rubr. pro socio, nu. 1. cui communi consensu Doctores, tam iuris, quam Theologiæ periti subscribunt glo. instit. de societ. in Rubr. Bal. in rubr. C. pro socio num. 4. Petr. Nauar. lib. 3. de restitut. cap. 2. nu. 436. Ioseph. Ludou. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. Capic. decis. 174. nu. 2. Corn. conf. 134. nu. 6. lib. 1. latè Petr. Nicol. Mozzius de contract. tit. de societ. §. venio ad alium contractum nu. 4. Angel. de Clauas in sum. verb. Societas 1. in prin. Mart. Nauarrus in summa cap. 17. sub nu. 251. Ludou. Molin. de iust. & iur. Tom. 2. disp. 411. num. 1. & colligitur, probaturque hæc societatis definitio ex l. si non fuerint 29 §. ita Coiri. ff. pro socio, estq; communis hominum animi conceptio, rationem huius contractus in eo sitam esse, ut aliqui in toto pacto, & coniunctis suis quibuscunq; rebus, quæ ad lucrandum idoneæ sint, ut pecunia, industria, & opera, velint per negotiationem aliquam facere commune aliquod lucrum inter se diuidendum, ita eleganter Greg de Valent. comm. in S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad quintum, disp. 5. quaest. 24. ponet. 1. col. 1. vers. Ratio huius. Estque contractus hic de quo agimus societatis illa species, in qua ex

ſocijs vnus pecuniam confert, alter induſtriam de qua inſt. de ſociet. §. de illa ita inquit Imperator, Nam, & ita coiri poſſe ſocietatem non dubitatur, vt alter pecuniam conferat, alter non conferat, & tamen lucrum inter eos commune ſit, quia ſepe opera alicuius pro pecunia valet. Idem docet Vlpianus l. ſocietates §. ſocietas ff. pro ſocio, late Ambr. de Vignate tract. de uſur. num. 163. & ſeq. Ludou. Lopez de contract. lib. 1. cap. 63. verſ. tam vero.

Quo ad ſecundum pertinet cenſeo contractum hunc ſocietatis illicitum eſſe, & iniuſtum, & iniuſtitiam hanc ex multiplici capite patere, & multis iſſque fortiſſimis argumentis poſſe conuinci.

Primo, ex pacto illo appoſito de capitali ſaluo, quod illis ſyngraphæ verbis continetur. *Tutto à mio riſchio &c.* ſiquidem iniquus eſt, & iniuſtus contractus ſocietatis, in quo alter contrahentium pecuniam, alter induſtriam apponit, quoties qui pecuniam confert paciſcitur ſibi ſaluam capitale ex vi ſocietatis, nullo pro tali aſſecuratione iuſto pretio perſoluto; nam pecunia ſocietati expoſita periculo conferentis ſtare debet quod pro communi axioma recipitur à Theologis, Summiſtis, & Iuriſperitis. S. Th. 2. 2. q. 78. ad 3. ad S. Domin. Soto lib. 6. de iuſt. & iur. q. 6. art. 2. Greg. de Valent. d. pun. 1. col. 4. verſ. circa tertium, Ludou. Molin. de iuſt. & iur. Tom. 2. diſp. 417. ſub nu. 7. verſ. Alio modo, & ſub nu. 9. Conrad. de contract. quæſt. 97. Michael Salon. comm. in S. Th. d. q. 78. de contract. ſociet. art. 3. controu. 2. S. Anton. 3. par. tit. 1. cap. 7. §. 37. Franciſc. Garz. de contract. cap. 41. num. 3. Ludou. Lopez lib. 1. de contract. cap. 63. & cap. 64. verſ. circa tertiam, Nauar. in ſum. cap. 17. num. 252. Aſtonſ. in ſum. 1. par. lib. 3. tit. 12. art. 5. quæſt. 2. Angel. de

Clauas

Clauas verb. Societas 1. nu. 7. Syluest. eod. q. 2. Armil. eod. nu. 6. Tabien. in verbo Usura 3. nu. 3. Cos. Philiar. de offic. Sacerd. Tom. 2. lib. 5. cap. 9. vers. vt societas. Francisc. Tolet. in instruct. Sacerd. lib. 5. cap. 41. vers. Primum est, Caietan. in sum. in ver. Societas, Iacobus de Graff. decis. Aurear. par. 1. lib. 2. cap. 119. num. 35. Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2. num. 3. post Petrum de Perusio, Ioann. de Lignano, Cardinalem Abbatem, Panorm. Baldum, Romanum, Ancaranum, Salyetum, Laurentium de Ridolphis, Decium, quos citat, & communem fatetur cum Lupio, in cap. Per vestras 7. de donat. inter virum, & vxorem §. 11. notab. 6. sub num. 6.

Nec valet pactum, vt pecunia in societatem collata periculo stet accipientis non conferentis, cum pactum eiusmodi sit contra naturam, & æquitatem societatis, Capol. conf. 39. num. 2. in ciuilib. Alex. de Neuo conf. 96. art. 2. vbi latè Petr. Nicol. M. in d. tract. de societ. §. venio ad quintam, sub num. 6. Crauet. conf. 173. nu. 1. lib. 1. & hoc pactum, vt iniquum est reijciendum, Ioseph. Ludou. in suis commun. tit. de societ. col. 3. vers. sed quid si quis: & in vniuersum pactio societati apposta ex qua inæqualitas sequitur non valet, vt communis est Doctorum Theorica in l. si pascenda 8. C. de pact. quos congerit Couar. d. cap. 2. nu. 3. Et horum omnium ea est ratio, primo quia in societate sicuri in quolibet alio contractu seruari debet æqualitas ex communi lege iustitiæ, quod cum Aristotel. lib. 5. Ethic. cap. 3. & 4. docent Philosophi omnes, & Theologi cum S. Th. 2. 2 q. 61. at cum industriam apponens grauatur onere pecuniam receptam saluam præstandi alteri socio nulla mercede, nullaque compensatione, manifestè violatur iustitiæ æqualitas, onus enim

enim illud, cum sit pretio estimabile non alia ratio-
 ne socio recipienti imponi potest, quam iusto etiam
 pretio pro eodem onere persoluto, quod tamen
 non fit in præfato contractu, in quo nihil emolu-
 menti recipit socius periculum capitalis suscipiens
 quo dictum onus recompensari possit, ita docent
 Ioann. Maior. 4. distin. 15. quæst. 48. & 49. Couar. d.
 num. 3. & 4. Nau. d. cap. 17. num. 253. Lud. Molin. d.
 disp. 417. sub nu. 1. & Tolet. d. cap. 41. vers. Alterū
 est, Michael Salon. d. controu. 2. reliquiq; auctores
 supra relati. Atque eiusmodi societas ea est, quam
 iura Leoninam appellant, & damnant l. si non fue-
 rint 29. ff. pro socio, Ludou. Roman. cons. 520. nu.
 6. Rot. Genuens. decis. 183. nu. 4. Io. Petr. de Ferrar.
 in pract. Papiens. in form. libell. in caus. societ. §.
 societatem num. 10. nam socius pecuniam confe-
 rens, securus est hoc modo de suo capitali, confe-
 rens verò industriam omni periculo expositus, &
 operarum si nullum sequeretur lucrum, & capitalis
 si fortuito casu periret, quodquam si iniquum ne-
 mō videt Alex. de Neuo d. cons. 96. num. 7. Se-
 cundò pecuniæ in societatem collatæ dominium
 manet p̄enes conferentem, atque hæc est ratio cur
 ex pecunia societati exposita lucrum possit repor-
 tari, non autem ex pecunia mutuata, nam rei mu-
 tuatæ dominium cum periculo in mutuatariū trans-
 fertur, at rei in societatem collatæ dominium apud
 conferentem manet S. Th. 2. 2. q. 78. art. 2. ad Sanct.
 Nauar. d. cap. 17. nu. 251. Petr. Nauar. de rest. lib. 3.
 cap. 2. num. 440. Angel. de Clauasio verbo Societ.
 1. nu. 4. in fin. & habetur l. si tibi rem. 13. §. Iulian.
 alias citari solet l. si tibi atq; ff. de præscript. verb.
 Nemō, inquit Iulianus societatem contrahendo rei
 suæ dominus esse desinit, Bald. in d. l. 1. q. 1. C. pro
 socio

socio Ioann. de Anan. in cap. nauiganti 19. col. 3] de vsur. Tobia^r ver. Vsur. 3. num. 1. Ludou. Lopez d. cap. 63. vers. secunda autem, atque adeò si casu fortuito perit domino suo, perire debet vulgatis iuribus.

Verum possent obijci duo.

Primum eiusmodi contractum si non valet iure societatis sustineri posse iure pactionis, cum contractus ex conuentione legem accipiant, C. Contractus 85. de reg. iur. lib. 6. vbi gl. lit. C. iura concordantia accumulatur, idemque docet Vlpianus l. contractus 23. ff. de reg. iur. & l. 1. §. si conuenti ff. deposit. nisi conuentum sit de non praestando dolo; hæc enim conuentio inquit Vlpianus in d. l. pri. contra bonam fidem, contraque bonos mores est, & ideo reijcienda, quod idem repetit de summa Celsi in d. l. contractus. Ac in alijs contractibus apponi potest pactum vt damnum spectet ad suscipientem, vt de commodato est casus in cap. vnic. de commodit. & in alijs contractibus, idem confirmat multis, Albericus cuius verba refert Hostien. in sum. tit. de vsur. sub num. 8. §. in alijs autem casibus vers. sed quamuis talis societas: Idemque probare videtur Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. & de hoc, casum esset censet Alberic. inst. de societ. §. de illa sanè conuentione; vbi ita posse iniri societatem dicitur vt vnus ex socijs nullam partem damni sentiat, lucrum verò commune sit. Atque ita societati posse pactum apponi de saluo capitali, eiusmodique societatem sustineri de rigore iuris defendere videtur Alberic. cuius opinionem refert gl. in d. l. si non fuerint, consentit Gulielm. referente Azon. in sum. rub. pro socio num. 9. & accedit Roman. conf. 475. num. 5. nec dissentire videtur Hostien. d. versic. sed

quam

quamuis talis societas, placuitque eadem sententiam Ioann. de Lignano præceptoris Laurentij de Redolphis, ut ipse testatur in tract. de usur. par. 2. quæst. 19. num. 64.

Sed hæc obiectio multipliciter tolli potest, primo quicquid sit de iure civili, de iure Canonico, & secundum Theologos pactum eiusmodi de saluo capitali in societate appositum est iniustum, cum sit contra societatis naturam, in qua tam lucrum, quam damnum debet esse commune ut supra, tum ratione, tum auctoritate probatum est, confirmatque Ioseph Lud. in suis commun. tit. de societ. concl. 1. vers. & in omnibus, & lex Iustitiæ manifestè conuincit, cum societas ius in se fraternitatis habeat l. verum 63. in princ. ff. pro socio. ita huic obiectio satisfaciunt Angel. de Clauas. verb. Societas primo, nu. 5. Iacob. Vngarell. in addit. ad Angel. d. nu. 5. lit. C. Syluest. eodem quæst. 2. Casar Ursill. ad Afflict. decis. 58. num. 4. Nicolaus de Ausm. Ord. Min. in summ. quæ dicitur Supplementum verb. Societas 2. §. sed an possit pacisci de sententia Angeli de Perusio. Secundò dicimus, nec iure civili posse eiusmodi pactum defendi, ut patet ex iuribus citatis, l. si non fuerint l. verum ff. pro socio, l. si paciscenda, C. de pact. Rom. consil. 520. nu. 6. Carr. Capol. consil. 39. num. 2. in civilibus; & si tale pactum addatur, societas est Leonina, ut patet ex supra citatis auctoribus. Nec obstat d. §. de illa sanè: cui multipliciter respondent DD. Hostien. d. vers. sed quamuis talis societas, & Laurent. de Ridolph. d. quæst. 19. num. 62. Intelligendum aiunt esse de damno, & lucro mercimonij, non de capitali. Verum nisi aliud addatur hoc quoque videtur esse iniquum, ut quæque ad societatem conferunt inæqualiter de lu-

cro participant, cum vbiq̄ue eadem ratio inæqua-
littis militet. Abb. verò in cap. Nauiganti 19. nu.
13. de vsur. aliter d. §. de illa explicat, quem sequi-
tur Couar. d. cap. 2. num. 2. vers. sexto poterit, nimi-
rum quod loquatur de recipiente pecuniam, & ope-
ram tantum ponente, quia tunc fieri potest, vt ip-
se damni pecuniæ si quod contingeret sit expers, cū
satis sit si damnum sentiat operarum; at si pecuniam
conferens illud apponi vellet pactum, iniquè age-
ret, & contra naturam societatis. Etenim pecuniam
recipiens duplici esset periculo expositus, & capi-
talis, cuius periculum in ipsum esset reiectū, & ope-
rarum amittendarum; pecuniam verò conferens
nullum sentiret damnum cum eam ex pacto integrā
haberet; sed acutius reliquis omnibus videntur le-
gislatoris mentem in d. §. de illa introspexisse. Co-
uar. d. cap. 2. lib. 3. var. resolut. num. 2. vers. sed, &
pactum Ludou. Mol. d. disp. 417. nu. 2. & Petr. Nau.
lib. 3. de restit. cap. 2. num. 446. & sententiam Ser-
uij Salpitij contra Mutium, de qua in l. Mutius 30. ff.
pro socio, & in d. §. de illa, longe melius declaraf-
se nimirum fieri posse, vt vnus ex socijs damni nul-
lam partem sentiat, lucrum verò commune sit, cum
is, qui nullum sentit damnum, tantum plus vel ope-
ræ, & industriæ, vel pecuniæ conferat in societatem,
vt excessus ille iure sufficere possit pro pretio affe-
curationis, siuè certi lucri, siuè capitalis, quòd fal-
ua iustitia fieri posse, mox docebimus. Nec aliud
sibi voluisse videretur. Rom. d. conf. 475. num. 5. vt
se ipsum idemmet Rom. explicat conf. 520. sub nu.
6. si inter socios inquit conueniat, vt nullam partem
damni alter sentiat, lucrum verò commune sit non
aliter ea conuentio valet, quam si tanti si opera
quanti damnum est, tex. in l. si non fuerit 29. §. ita
coiri

cōdiri ff. pro socio, & instit. eod. §. de illa, & eodem
 modo explicanda sunt, dicta Alberici, Gulielmi, &
 Ioann. de Lignani, vt liceat pacisci saluum capi-
 tale, cum nimirum opera siue industria mercato-
 ris non tanti esset, vt ex æquo lucrum diuidi posset
 cum pecuniam conferente; quia exigua sit opera,
 & pecuniæ vis societati exposita ingens; tunc enim
 propterea ad lucrum æquis portionibus admittere-
 tur, nam lucri ea parte, quam non meruit industria,
 compensaretur periculum quod subit mercator de
 præstando saluo capitali, hanc fuisse Alberici sen-
 tentiã non inficiabitur qui eius dicta rectè ponde-
 rabit, nam ea videtur fuisse motus ratione, quod pro
 maiori parte mercatores lucrantur, quasi velit lu-
 crum ex alterius pecunia reportatum esse iustã mer-
 cedem periculi suscepti eiusdem pecuniæ. At verò
 in nostro casu tantum abest, vt lucro camporis
 compensari possit periculum capitalis, vt nec dupli-
 cem quidem prouisionem recipiat, quod passim fie-
 ri solet, sed vnã tantum, & quicquid lucri fuit
 collectum totum id conferenti pecuniam persolue-
 rit. Nec obstat quod ex conuentione legem acci-
 piant contractus, & quod in commodato, & simi-
 libus possit apponi pactum de salua re commoda-
 ta, nam responderetur eiusmodi pactum non esse con-
 tra naturam commodati, esse verò contra naturam
 societatis, vt socius velit sibi saluam pecuniam in
 societatem collatam, cum societas quoddam ius
 fraternitatis habeat d. l. verum 63. ff. pro socio, cui
 fraternitati repugnat pactum illud, at verò alij con-
 tractus sicut non habent ius fraternitatis admit-
 tere possunt pactum de salua re commodata, & si-
 milibus, ita Hostiens. in sum. tit. de Vsuris sub nu. 8.
 §. in alijs autem casibus col. 3. Laurent. de Rodul.

d. quæst. 19. sub nu. 62. Azo. in sum. in rubr. pro socio nu. 9. Quamuis aliter etiam posset responderi cum Ludou. Molin. d. disp. 417. num. 2. sicut cum in contractu commodati apponitur pactum de salua re commodata eius periculo in commodatarium reiecto debet hoc onus aliqua iusta mercede commodatario persoluta compensari; nec potest salua iustitia ex vi commodati tale pactum adijci; ita nec in societate potest ex vi societatis pactum apponi de saluo capitali, posset tamen iusta compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, quod tamen in nostro casu præstitum non est, in quo Franciscus saluam suam pactus est ex vi societatis nulla facta socio compensatione, vt infra pluribus fiet manifestum. Breuis respondet Syluester verb. Societas 1. quæst. 2. d. cap. contractus, & cætera iura quæ ex conventionione aiunt contractus legem accipere, intelligi debere de pactis, & conventionibus, quæ non sunt de se illicita, & contra ipsa iura cuiusmodi est pactum in societate de saluo Capitali ex vi societatis, ab Hostiensi verò etiam damnatum eiusmodi contractum patebit infra.

Secundò obijci posset. Quamuis Dominicus Soto lib. 6. de iust. & iur. quæst. 6. art. 1. quem sequitur Albornocius lib. 1. de contractibus tit. 14. & post Bullam Sixti V. quæ incipit, Detestabilis. Cosm. Phil. de offic. Sacerd. tom. 2. lib. 5. cap. 9. neget iniuri posse contractum assecurationis capitalis etiam iusta soluta mercede cum eo, qui pecuniam recipit ad negociandum; communior tamen, & verior sententia est posse eiusmodi assecurationem capitalis iniuri cum ipsomet Socio. ita Couar. lib. 3. var. resolut. cap. 2. concl. 3. Navar. in sum. cap. 17. nu. 156. quod iure probati vult in cap. per vestras 7. de do-

nat.

nat. inter vir. & vxor. Lud. Mol. d. disp. 417. per totam, Greg. de Valent. d. disp. 24. p. 2. Syluest. verbo Societas 1. quæst. 2. vers. & idem est, Tab. ver. Usura 3. num. 3. vers. quod potest. Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 445. & alij communiter, non ergo pactum de saluo capitali tanquam iniustum, & iniquum est reijciendum. Respondetur enim, vt iidem Doctores citati docent, duobus modis posse pactum fieri de saluo capitali cum socio; Primò, ex vi societatis nulla compensatione facta eiusmodi periculi in socium reiecti, nullaque mercede pro tali affecuratione persoluta, quod contingit quando ita societas inita est, vt industriæ vnius, & pecuniæ alterius habita ratione, lucrum esset ex æquo partiendum, & tamen pecuniam conferens paciscitur sibi à socio capitale saluum. Et modus hic societati repugnat eamque reddit Leoninam. Secundò, modo cum pro affecuratione capitalis, vel certum quid persoluitur, vel tanta pars lucri socio relinquitur; quanta iustum possit esse pretium affecurationis, & de hoc casu loquuntur citati auctores, qui societati posse apponi pactum affecurationis capitalis tradunt, & hac ratione Nau. d. cap. 17. num. 257. post Abbat. in cap. Conquestus 8. de Usur. num. 6. & Ant. de Butr. in cap. per vestras 7. de donat. inter vir. & vxor. num. 5. tuetur contractus illos Viduarum, & pupillorum, qui mercatoribus pecuniam tradunt ad negotiandum pacti saluum capitale, non vi societatis, sed affecurationis, atque adeo minorem lucri recipiunt partem quam recepturi essent, si ipsorum periculo staret capitale, quam lucri partem mercatori relinquunt tanquam affecurationis mercedem, vt egregiè declarat Angel. de Clauf. d. v. Societas 1. nu. 7. omninò videndus, & Syluest. ead.

quæst. 2. Io. Baptista Lup. de Vlur. com. 3. §. i. n. 24. ubi plures alios congerit. At in casu nostro tantum abest, ut iustum affecurationis pretium sit persolutum Campsori, ut etiam ex duabus prouisionibus quæ passim solui solent Campsoribus, alteram pro loco in quo nundinæ, seu feriæ celebrantur, alteram pro loco in quo morantur Campsores, & artē exercent Campsoriam vna tantum Campsori concessa sit, quæ quidem prouisiones Campsoribus soluuntur, non pro affecuratione capitalis, sed pro expensis quæ fiunt à Trapezitis in nundinis, & itineribus quod manifestè patet, nam si Franciscus suo periculo pecuniã cambiorum negotiationi exposuisset, nihilominus eandem duplicem prouisionem exsoluere debuisset Campsori; si salua iustitia contractum inire voluisset, ut communi vsu fori receptum est, quod quidem notius est, quam ut pluribus probari debeat quare bis à socio pecuniã conferente peccatum est; primo quod nullo pretio onus affecurationis in socium reiectum compensarit; deinde quod parte mercedis iustæ laboribus, & industriæ socij debitæ vna scilicet prouisione eundem defraudarit. Deinde iustum pretium affecurationis non est tertia pars aurei, tantum enim stat vna prouisio pro singulo centenariõ, sed vel quatuor procentum, ut inquit Nauar. d. cap. 17. num. 255. & Salon. d. controu. 2. §. conditiones secundæ, vers. vltima est, vel etiam amplius, ut Tolet. lib. 5. instruct. Sacerd. cap. 33. vers. tertio. Ex quibus omnibus constat nulla posse ratione sustineri pactum, quod adiectum est à Francisco saluo capitali, quin iniustum sit, & contra naturam societatis.

Secundo huius item contractus iniustitia patenter fit ex alio capite, & pacto adiecto, quo conueni-

uenti

uentum est, vt expensæ omnes quæ in pecunia cambienda necessariae essent non ex corpore societatis fierent, sed à ratione Antonij, & Martini socijs industriam conferentibus de proprio; quod patet illis verbis; *senza ch'esso ne patisca alcuna sorte di spesa, ne di sensaria, ne d'altro &c.* & tamen indubitati iuris est expensas quas in societate facit industriam apponens esse faciendas de corpore societatis, tex. expressus in l. cum duobus § 2. §. quidam Sagariam, & §. si quis ex socijs, ff. pro socio. si quis ex socijs inquit Vulpianus propter societatem profectus sit velut ad merces emendas, eos dumtaxat sumptus societati imputabit, qui in eam pensati sunt, Viatica igitur, & meritorium, & stabulorum iumentorum, carrulorum vecturas, vel sui, vel sarcinarum suarum gratia, vel mercium rectè imputabit. Bal. l. 1. quæst. 7. num. 9. C. pro socio, citans in eandem sententiam Iacobum de Aretio, & Cynum, Angel. de Perusio tract. de societ. num. 10. Corad. de contract. quæst. 94. col. 1. vers. quarta conclusio, Angel. de Clauasio verbo Societas 1. nu. 12. & 15. Syluester eod. q. 12. Bart. in l. socium 60. §. socius num. 1. pro socio. Armil. verbo Societas nu. 6. Petr. Nauar. d. lib. 3. c. 2. nu. 465. & 466. quod ita verum esse docet sic auctor, vt num. 467. velit etiam moderatas eleemosynas, quæ pro bono societatis erogatae fuerint ab vno ex socijs, esse illi ab alijs ex communi lucro compensandas ad ratam societatis, ratione sanè firma, vt ibi per eum Lud. Mol. d. tom. 2. disp. 418. per totam. Ambros. de Vignate tract. de Vsur. nu. 176. vers. alia conclusio Lud. Lopez de contract. lib. 1. ca. 63. vers. quoniam de refarciendis. Nec obstat limitatio Angel. de Perusio d. tract. de Societ. par. 1. nu. 16. vt refert Angel. de Clauasio d. nu. 12. nisi consuetudo

inquit haberet, vt expensæ non de corpore societatis, sed de proprio fieri deberent ab eo, qui ponit operam. Nam respondetur primo non esse eiusmodi consuetudinem hic Mediolani, quod in societate expensæ debeant fieri à mercatore pecuniam recipiente nomine proprio, immo contrariam vigere consuetudinem, vt est notorium. Secundo dictum Angeli de Perusio intelligendum esse, nisi consuetudo iniquitatem, & iniustitiam contineret cap. fin. de consuet. Angel. de Clauasio dicto nu. 12. Syl. d. quæst. 12. Tabien. Usura 3. num. 3. ac pactum hoc quod expensæ fieri debeant à Camplore apertam continet iniustitiam; est enim onus pretio æstimabile, & tamen nullo pretio compensatur, & in terminis quod consuetudo non valeat, vt expensæ non sint communes, tradit Petr. Nau. d. num. 466. nam sicut si contractus sine consuetudine iustus est, consuetudo iniustum facere non potest, ita si sit usurarius, & iniustus consuetudine non iustificatur; hæc enim iustitia videlicet, & iniustitia in contractu non sunt iura positiua, sed naturalia, quæ consuetudine mutari non possunt d. cap. fin. de consuet.

At verò posset hic obijci. Nullam in hoc pacto inesse iniustitiam, cum enim à recipiente pecuniam liberè ita sit conuentum, videtur intercessisse donatio, vel remissio eius pretij, quo eiusmodi onus compensari poterat: sicut in simili ferè arguit Crauet. consil. 173. lib. 1. cum pacto statuitur, vt æqualis fiat diuisio lucri licet ab initio in societatem fuerit inæqualis allegata portio. Nam respondetur, vt respondet Cæsar. Ursill. ab Afflict. decis. 58. sub nu. 4. & 5. eandem semper militare inæqualitatis rationem, nec præsumi donationem, siuè remissionem liberè, & spontè factam: est enim certi iuris in dubio

bio nunquam præsumi donationem l. cum de indebito 25. ff. de prob. c. super hoc 5. de renunc. Rom. consil. 520. sub nu. 1. Crauet. consil. 142. num. 26. lib. 1. Menoch. de arbitr. ind. cas. 88. in princ. lib. 2. cent. 1. latè Ioseph. Lud. in suis com. tit. de donat. concl. 1. quod ita verum est, vt præsumi potius fatuitatem quam donationem, ibidem doceat idem Iosephus post Baldum, Menochium, Crauetam, & alios, quos adducit, Sicut in venditione facta cum læsione etiã si addantur illa verba, & si quid plus valet donat, non propterea tutus censetur qui emit, vt his non obstantibus agi non possit de læsione, Dec. consil. 181. & quamuis contrarium doceat cum Bartolo, & communi Cagnol. in l. 2. nu. 123. & seq. C. de rescind. vendit. si vendens rei sciebat æstimationem; hoc tamen nihil contra nos facit, nam in contractu nostro nullum est verbum, quo eiusmodi remissio possit præsumi, vt ex syngrapha liquet, & in terminis nostris de socio qui pecuniam recipit cum aggrauantibus pactis, non esse eiusmodi pacta voluntariè inita tradit Thom. Mercat. de contract. ca. 8. num. 4. sed, à necessitate extorta. Hac eadem ratione pactum non valet de vsuris non repetendis per cap. Ad nostram 20. de iureiur. traditque pluribus Feder. de Sen. consil. 184. qui enim promittit non petere, & de hoc pactum facit non omninò libere id facit, sed metu potius, nisi aeger tale pactum vel mutuum non detur, vel datum repetatur. Ita Vgol. in d. tract. de Vsur. cap. 13. §. 3. vers. Verum cur. vbi addit aliam rationem Ancar. in cap. fin. q. 3. de Vsur. lib. 6. quam sequitur Lup. de vsur. comm. 434. num. 62. cur vsuræ futuræ remitti non possint, quia materia inquit delinquendi daretur, quæ rationes omnes in casu nostro illi pœne gemello militant, nã

remissio

remissio hæc facta præsumitur ex eo quod initio cãp-
 for cum eo pacto pecuniam recepit, & sic metu ne
 pecunia negaretur, & cum pactum illud de saluo
 capitali ex vi societatis, quo remissio facta præsu-
 mitur seges sit, & materia delinquendi, vsuramque
 committendi specie societatis nullum esse debet,
 omnisque remissio quæ inde fingitur orta panitus
 concedere.

Addo ad extremum si hæc præsumptio locum
 haberet nullum fore contractum vsurarium, in om-
 nibus enim donationem, & remissionem intercede-
 re facîle fingi posset, quod tamen nemò, vt arbi-
 tror affirmare audebit Crauet. d. consil. 173. loquitur
 non de societate particulari inita alicuius negotia-
 tionis causa, sed de societate omnium bonorum,
 in qua potest sustineri pactum aliquando, vt diui-
 sio societatis æqualiter fiat, licet partes in socie-
 tatem collatæ sunt inæquales, non quidem ea ratione
 quod remissio præsumatur, siue donatio, sed quia
 in eiusmodi generali societate, cum omnia vnde-
 cunque obuenientia debeant communicari, læsio
 pretendi non potest ratione inæqualitatis, fieri enim
 potest, vt socio qui minus immisit maius quid obue-
 niat durante societate, quod Cornei auctoritate cõ-
 firmat consil. 187. col. 3. & consil. 266. col. 2. lib. 3.
 & consil. 310. col. penult. lib. 4. quamuis idem Cra-
 uet. contrarium tandem firmet etiam in societate
 omnium bonorum, in d. consil. 173. dub. 1. num. 1.
 in fine, quod sanè multò magis dicendum est in
 societate particulari, in qua fieri nequit, vt qui
 inæqualiter conferunt æqualiter participant, nisi
 pars illorum qui minus conferunt aliunde iusta æ-
 quetur compensatione.

Tertiò, & illud quoque pactum contra ius fasque
 adie-

adiectum videtur pro campfor pollicetur in munē se pecuniam conferentem seruaturum à quocunque damno, quòd ex bonis mobilibus contingere posset, illis verbis. *Et auanzando mobili, declaro ch'esso Francesco non ne habbi à sentir danno alcuno*, finita enim societate quicquid reliquum est diuidi debet pro rata societatis, non modo pecuniæ, sed, bona alia quæcunque suppellectilia, & vasa. Syluester societas 1. quæst. 13. Angel. de Perusio d. tract. de societ. sub nu. 10. At verò si pacto firmetur, vt socius quod in bonis alijs mobilibus habere deberet, in pecunia præsentis habeat, negari non potest quin hoc pacto huius conditio melior, fiat, & per consequens alterius socij deterior, quod onus nulla compensatione reponitur, atque adeo non æqua lance, & fraternitatis iure onera societatis diuiduntur; Thom. Mercat. d. cap. 8. num. 12. in quo societatis contractum, vt sæpe dictum est, pactum nulli apponi potest quod inæqualitatem contineat. Ambr. de Vignate tract. de Usur. num. 183. Afflict. decis. 58. num. 5. Vrsill. ibidem nu. 3. Corn. consil. 242. viso supra scripto Themate lib. 1. in lit. G. Tabien. v. Usura 3. num. 2.

Quarto, probatur auctoritate eorum Doctorum qui in terminis nostris agentes de eo contractu scilicet in quo aliquis mercatori pecuniam numerat, vt cum ea negotietur eo pacto, vt conferenti semper salua sit, & si aliquid lucretur partem habeat lucri, affirmant hunc contractum iniquum esse, & iniustum, ij verò sunt permulti tum Theologiæ, tum iuris vtriusque consultissimi.

1 S. Thom. Opusc. 173. cap. 11.

2 S. Antoninus in sum. Theolog. 2. par. tit. 1. cap. 7. §. 37.

3 S. Ber-

3 S. Bernardinus Senens. Ord. min. to. 2. tract. de Contract. usurariorum ser. 39. cap. 3.

4 Thomas de Vio Caiet. tom. 1. Opusc. tract. 31. respons. 17. in 1. art. ubi ex professo probat contractum esse illicitum, & iniustum.

5 Dominicus Soto, de iust. & iur. lib. 6. quæst. 6. art. 2. col. 1. vers. quæstio licet.

6 Conrad. de contract. quæst. 94. col. 5. vers. primus casus, quod si quæst. 97. col. 4. vers. contra secundum modum, videatur impugnare sententiam Azonis, & Baldi afferentium esse illicitum contractum societatis cum pacto de saluo capitali, quia sit contra naturam societatis; attamen id sibi tantum vult Conrad. d. quæst. 97. non ita esse contra naturam societatis pactum illud de saluo capitali, quin aliqua ratione iustificari possit, nimirum si eiusmodi onus in socium reiectum iusta mercede compensetur, quod & nos supra in responsione ad secundam objectionem concedimus cum sententia communi; sed eiusmodi iustam compensationem nullam esse in casu nostro satis ibidem probatum est.

7 Riccardus de Media Villa 4. Sen. dist. 15.

8 Io. Maior. 4. dist. 15. q. 48. & 49.

9 Ludouic. Molina de iust. & iur. to. 2. disp. 417. per totam.

10 Gregor. de Valentia tom. 3. par. 2. dif. 5. quæst. 24. punct. 2. col. 7. in respons. ad secundam objectionem, vers. esset enim.

11 Gabriel Biel. 4. distinct. 15. q. 11. art. 3. dub. 10. coroll. 2.

12 Barthol. Salon. comment. in S. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. de contract. societ. controu. 2.

13 Petrus Nauar. de restitut. lib. 3. c. 2. sub n. 440.

14 Franciscus Tol. in instruct. Sacerd. lib. 5. c. 31.

versic.

versic. aliquando occurratur.

15 Ludouic. Lopez de contract. lib. 1. ca. 65. vers.
quæstio hæc.

16 Iosephus Angles in floribus lib. 4. sentent. q.
de contract. societ. vers. qui dat pecuniam.

17 Franciscus Garzia de contractibus cap. 41.
nu. 5. vers. quanto alla prima.

18 Thomas Mercatus de contract. cap. 8. num. 4.

19 Astensis in summa lib. 3. tract. 11. art. 5. que-
stiuncula 3.

20 Nicolaus de Ausmo Ord. min. in sum. quæ dicitur,
Supplementum verb. Societas 2. §. sed an possit
pacisci.

21 Summa Rosella verb. Societas 1. nu. 4. & 9.

22 Pacificus de Nouaria Ordin. min. in summa
quæ dicitur Pacifica, c. 17. pag. mihi 237. vers. s'egli
hà fatto.

23 Angel. de Clauasio v. societas 1. nu. 5. & 7.

24 Iacobus Vngarell. in addit. dicto nu. 5. lit. C.

25 Syluester de Prierate in sua summa col. 1. q. 2.

26 Io. Tabien. ver. vsura 3. nu. 3.

27 Bartholomæus Fumus in sum. Armill. verb.
Societas num. 6.

28 Martinus Natuar. in Manual. cap. 17. sub n. 252.
& in cap. si teneraueris 14. q. 3. nu. 32. & seq. & cons.
13. nu. 2. lib. 5. tit. de vsur. vbi contrarijs respondet.

29 Antonius Maria Venustus in institutione
mercatorum cap. 18. pag. mihi 71. vers. & se colui,
che mette.

30 Ludouic. Carb. de restit. q. 54. versic. qui ponit
pecuniam.

31 Iacobus de Graffijs decis. Aurearum par. 1.
lib. 2. cap. 119. num. 35.

Sequuntur nunc iuris vtriusque periti, qui eundem

contractum, vt minimum iniustitiæ damnant.

32 Glos. in c. plerique lit. E. 14. q. 3.

33 Hostiensis in sum. tit. de vsur. sub nu. 8. §. in alijs autem casibus vers. sed quamuis talis societas, vbi licet disputando videatur adherere sententiæ Alberici, eam tamen refellit tandem, & societatem cum pacto, vt capitale saluum sit, non esse æquam concludit, vt illum etiam explicat Couar. l. 3. varia. resolut. cap. 2. nu. 3. vers. Hoc item asserit.

34 Abbas Panormitan. in c. per vestras 7. de donat. inter virum, & vxorem sub nu. 8. & in c. nauiganti 19. num. 11. & 12. de vsur. & consil. 77. per totum lib. 1.

35 Petrus Ancaran. in c. Usurarum 1. quæst. 3. n. 8. de vsur. lib. 6.

36 Laurent. de Ridulph. tra. de vsur. par. 2. q. 19. sub nu. 61. & seqq. vbi latè quæstionem disput.

37 Ioan. Calder. in c. nauiganti q. 2. de vsur.

38 Ambrosius de Vignate in ca. Salubriter num. 166. versic. quarta conclusio, & num. 171. versic. octaua conclusio de vsur.

39 Ioannes de Anania in d. cap. nauiganti.

40 Ioannes Lupius in cap. per vestras, §. 11. notab. 6. sub num. 6. de donat. inter virum, & vxorem.

41 Io. Baptista Lupius tra. de vsur. comm. 3. §. 1. nu. 24. vers. quinimò.

42 Azo. in summa rub. pro socio nu. 9.

43 Bald. in l. societatem 1. quæst. 9. c. pro socio

44 Salicet. in d. l. pri. c. pro socio.

45 Angel. de Aretio instit. de societ. §. de illa col. 2. vers. quando partes.

46 Decius in l. si pascenda col. 2. C. de pact. & cōs. 23. col. 1. & cons. 116.

47 Angelus de Perusio tract. de societ. par. 1. n. 11.

48 Aym.

- 48 Aym. Crauet. consil. 145. numero 13.
- 49 Paulus Castren. consil. 330.
- 50 Ludouicus Romanus consil. 238. nu. 7. & consil. 500. sub num. 11. omninò videndus, & consil. 530. num. 6.
- 51 Alexander de Neuo consil. 96. ar. 2. n. 7. vbi late.
- 52 Antonius Gomes. to. 2. var. resolut. cap. 5. n. 5. vbi conclusionem hanc dicit ligandam digito, ne in ea erretur.
- 53 Didacus à Couar. lib. 3. var. resolut. c. 2. nu. 2. vbi fuse.
- 54 Ioseph. Ludouicus in suis commun. opinio tit. de societate col. 3. vers. sed quid si quis, vbi dicit communem.
- 55 Petrus Nicolaus Mozzius tra. de societ. §. venio ad quintam sub nu. 6.
- 56 Bartholomæus Vgolinus tract. de vsur. c. 55. num. 1. & seqq.
- Quo ad tertium verò caput, an contractus hic, de quo quærimus sit etiam vsurarius. Couar. d. ca. 2. sub num. 3. solum esse iniustum affirmat non autem vsurarium, & communem dicit cum Socin. consil. 265. lib. 2. videtur etiam eiusdem esse sententiæ; Thom. de Vio. Caiet. in d. tract. 31. respons. 11. art. 3. Franciscus Garz. d. cap. 41. nu. 5. Hostiens. d. nu. 8. Perr. Ancar. d. c. vsurarum num. 8. & ratio esse potest, quia nullum hic interuenit mutuum, nec explicitum, vtpa tet, nec implicitum, nam licet pecunia periculo stet recipientis, non tamen dominium est in illum translatum, quare nec ea vti potest ad libitum suum, sed omnino in ea negotiatione est implicandâ, cuius gratia est collata, vt contra Dominicum Soto probat Martin. Nau. in c. si fœneraueris num. 33. 14. q. 3. Greg. de Valent. d. 9. 24. pun. 2. ferè per totum.

Verum communis opinio est in contrarium, nimirum quod in hoc contractu non solum inest iniustitia, sed etiam usuraria prauitas, vel ut alij loquuntur in fraudem usurarium sit celebratus, nã perinde esse videtur pecuniam conferre in societatem reiecto in socio onere eam præstãdi integram quocunque euentũ, vt in nostro casu, atque eandem mutuare: quod sanè confirmari potest, ex eo, nam vbi semel pecunia mercatori numerata est, cum eiusmodi pacto nihil planè curat, qui eam contulit, an socius in conuenta negotiatione implicet, an in alia re impendat, nimirum quod eam, non pro sua amplius habeat, sed pro aliena, atque ita contractum hunc non solum esse iniustum, sed etiam usurarium docent plerique ex citatis Doctoribus, S. Th. S. Bernardinus, Dominicus Soto, Conradus, Riccardus, Gabriel, Petrus Nauarrus, Syluester, Armilla, Franciscus Toletus, qui planè loquuntur in nostris terminis d.l.5. cap. 31. vers. aliquando occultatur sub titulo usura est talis inquit, idest sub titulo societatis occultata, cum aliqui dant pecunias cambiatori petentes lucrum, sed nolentes exponere se vlli periculo capitalis pecuniæ sequuntur alij, Thomas Mercatus, Armilla, Baldus, Salycetus, Ambrosius de Vignate d. nu. 171. Angelus de Clauasio d. nu. 7. Iacob. de Graffi. d. c. 119. n. 35. Lud. Lopez d. lib. 1. contr. c. 64. vers. quam probat, vers. sed consequens, approbans rationem S. Bernardini asserentis in hoc contractu esse mutuum implicitũ, & sic lucrũ usurarium, quæ ratio inquit Lopez, hoc planè conuincit Dominic. Sot. d. art. 2. Syluester d. ver. Societas 1. quæst. 5. & quæst. 6. vers. sed S. Bernardinus Michael Salon. d. art. 3. controu. 1. concl. 2. & tract. de Cambijs quæst. 4. controu. 9. vers. immediatè dam-

nane

nantur ubi probat contractus hocce siue depositi, siue societatis, ut ipse appellat Lupinæ tanquam usurarios damnari in Constitutione Pij Quinti, quæ incipit in eam lata anno 1575. nam hic nil aliud esse videtur quam mutuum societatis nomine palliatum eundem contractum tanquam usurarium damnat. Thomas Caiet. in sum. ver. usura implicite commissæ vers. sextus casus. Roman. d. conf. 500. num. 6. & seqq. & d. consil. 238. num. 7. Alexander de Neuo d. conf. 96. num. 8. Crauet. conf. 95. num. 13. & 16. li. pri. ubi ex iniqua pactione quando vnus ex socijs damni nullam partem, sed lucri tantum habere vult, argui usuram in societate probat multis adductis, & Ant. Gomes. qui d. cap. 5. nu. 5. propriam usuram appellat, Io. Baptista Lupius in d. nu. 24. cum Abate, & alijs quod adducit, & hanc opinionem communiter receptam à Theologis testatur, non enim propriè societas est, ex quo qui pecuniam contulit eius periculum non suscipit, sed mutuum, & sic lucrum quod inde fit usurarium sequitur qui auperri- mè scripsit Vgolinus d. cap. 55. num. 1.

Nec contrarium sentit Couar. imò d. c. 2. 3. versic. huic conclusioni fatetur apertè in societate inita altero ex socijs pecuniam conferente, altero industriam si periculum capitalis reiiciatur in socium ponentem operas pactionem eiusmodi usuram sapere, cum præsumatur inquit pecuniam illam mutuo dari, & ultra sortem mutuans partem lucri recipiat, & ità etiam Couaruiam intellexit, Ioannes Baptista Lud. dicto §. primo, numero 24. Quare quando Couar. dicto num. 3. in princ. negat contractum esse usurarium, de eo contractu loquitur societatis, in quo non vnus pecuniam alter industriam apposuit, sed de eo in quo vterque sociorum

pecuniam posuit, in quo non ita præsumi mutuū,
& usuram faretur dicto n. 3. vers. Ego vero, & ita de-
clarat Lup. d. num. 24.

Thomas de Vio Caiet. licet in d. art. 1. solum di-
xerit contractum esse illicitum, at in sum. d. versic.
sextus casus aperte faretur esse usuram nomine so-
cietatis commissam.

Francisci Garziæ opinio, ex falso fundamēto pro-
cedit, quod non possit esse societas conferente vno
pecuniam, altero operam, quod falsum est, & contra
aperta iura, vt probatum est, & communem ho-
minum sensum, & Garziam abundè refellit, Lud.
Lopez dicto lib. 1. de contract. cap. 63. versic. iam
verò.

Hostiensis, & Ancaranus si attentè legantur com-
muni opinioni non aduersantur. Et licet contra-
rium demus sensisse, eorum nomen, & auctoritas
reliquorum omnium auctoritate obtueretur. Adde
eos scripsisse ante Constitutionem Sixti Quinti, de
qua mox dicemus, sed verè non repugnant, &
sententiam Hostiens. interpretat. Lup. dicto §. 1.
num. 24. vers. hæc tamen opinio, vt locum habere
possit, quando industria non est æqualis pecuniæ
expositæ, & tamen conuentum est, vt lucrum ex
æquo diuidatur, vt ibi per eum.

Martinus Nauarra, & Greg. de Valent. citatis
locis loquuntur de ea societate in qua capitale saluū
reddendum est, non ex vi societatis, vt in nostro ca-
su, sed virtute affecurationis adiectæ, pro qua af-
fecuratione certa merces persoluitur, quod in hoc
casu non fit, vt sæpe iam dictum est.

Non obstat ratio, nam falsum est, nullum esse
mutuum implicitum, patet enim ex dictis, & com-
muni opinione pacificè capitale saluum in societate

nihil

nihil aliud esse. quam capitale illud socio dari mutuum, atque adeo quod ultra sortem recipitur usurarium lucrum est &c.

Sed rem hanc extra controuersiam ponit Constitutio Sixti Quinti, incip. Detestabilis auaritiæ, in qua Pontifex eiusmodi contractus, in quibus pecuniam conferens paciscitur sibi à socio saluum capitale, tanquam fœneraticios damnat, sic enim inquit.

Damnamus, & reprobamus omnes, & quoscunque contractus, conuentiones, pactiones post hac ineundos, seu ineundas, per quos, seu quas cauebitur personis, pecunias, animalia, aut quasilibet alias res, societatis nomine tradentibus, vt etiam si fortuito casu quamlibet iacturam, damnũ, aut ammissionem sequi contingat, fors ipsa, seu capitale semper saluũ sit, & integrum à socio recipiente restituatur, &c. statuimusque huiusmodi contractus, conuentiones, & pactiones, usurarias, & illicitos post hac cense-ri debere &c. Decernentes si qui contractus, conuentiones, & pactiones in futurum contra nostram huiusmodi prohibitionem de facto initi fuerint, nullam ex eis tanquam per hanc constitutionem nostram damnatis, & reprobatis, etiam si iuramento, aut in forma Camera Apostolicæ, vel alias quomodolibet roborati fuerint obligationem civilem, aut naturalem oriri, nullamque actionem realem, aut personale, nec Iudicis officium, neque aliud quodcunque ius cuiquam competere, neque quoad sortem, seu capitale integrum recuperandum, quod casu fortuito perierit, aut ammissum erit, neque quoad certas summas, & quantitates in singulos annos, aut menses lucri socialis nomine promissos.

Si qui vero in posterum sub prædictis conditionibus, & pactis contrahere temere præsumperint,

Ecce aut

aut pre textu similitum contractuum, conuentionum,
& pactionum societatis nomine initorum, qui huc-
usque durant, ad exactionem dictæ fortis, seu ca-
pitalis, siue illius pratij, & valoris postquam illud
in toto, vel in parte casu fortuito perierit, aut am-
missum sit procedere ausi fuerint, eos vniuersos, &
singulos in pœnas contra manifestos vsurarios, &
fœneratores à Sacris Canonibus, & Concilijs ge-
neralibus latas, & promulgatas eo ipso incurrere;
& contra illos, vti manifestos vsurarios, & fœne-
ratores via iuris, alijsque opportunis remedijs pro-
cedi posse, & debere.

Lata fuit hæc constitutio die 21. Octobris anni
1586.

At verò duo videntur posse opponi.

Primum est, eiusmodi constitutione non affici,
nec comprehendi contractum nostrum, qui cele-
bratus fuit de anno 1580. prout in facto, & consti-
tutio lata est de anno 1586. & expressis verbis solū
contractus, siue pactiones comprehendit, qui post
eam sunt in iti; vt patet ibi, post hac ineundos, &
ibi si verò in posterum, & legis natura est, vt ad fu-
tura tantum trahatur, l. leges 7. C. de legib. c. Quo-
niam 13. de constit. vbi glo. lit. 9. concordant addu-
cit, estq; communis theórica, tum ibi scribentium
tūm ad l. omnes populi 9. ff. de iust. & iur. quod mul-
tò magis habet locum quando in ipsa lege expri-
mitur, vt ad futura trahatur, sicuti in hac constitu-
tione exprimitur Bart. in d. l. omnes populi sub nu.
43. non ergo nostrum hunc contractum compre-
hendit, qui sex annos ante illam constitutionem ini-
tus est.

Sed respondetur quàmuis hic contractus de quo
querimus fuerit celebratus de anno 1580. & sic ante
latam

latam constitutionem duravit tamen etiam post ipsam constitutionem ad annum vsq; 1589. immo, & hodie durare censetur cum vi antiquæ illius pactionis, & capitale, & interesse decursi tēporis repetant hæredes illius, qui ab initio pecuniam contulit, quo casu nemini dubium quin hic contractus ea constitutione comprehendatur, vt patet ibi, qui hucusq; durant, non solum enim prohibet Pontifex pactiones quas enumerat de saluo capitali in posterum fieri, sed etiam prætextu similibus contractuum conventionum societatis nomine iuitarum, quæ inquit hucusq; durant ad exactionem dictæ sortis, siue capitalis in futurum procedere, Deinde respondetur contractum hunc damnari tanquam usurarium etiam in citata cōstitutione Pij Quinti in eam lata an. 1575. ita Michael Salonnius dicta quæstione quarta de camb. controuers. nona, col. quarta, vers. alter est iniqua vbi de secundo contractu quem dicit in d. constitutione damnari agens, sic inquit. Alter nimirum contractus, qui in ea Bulla damnatur, est in qua quædam, & lupina societas, in qua Petrus pecuniam suam confert Ioanni, quasi apud illum eam deponens, ea lege, vt possit quidem Ioannes cum ea negotia aliqua, vel commercia exercere, sed ita vt debeat statutis temporibus aliquod lucrum, vel interesse ipsi persolvere, manente tamen sorte illa, seu capitali, saluo semper, & illæso ipsi Petro, & post multa tandem concludens cōtractū hūc esse usurarium affirmat. Verba aut Bullæ Pij V. quibus dictum cōtractum damnari vult, Salon. ea sunt: Cui malo simile etiā illud est, cum pecuniæ, siue depositi, siue alio nomine ficti cambij traduntur, vt postea eodem in loco, vel alibi cum lucro restituantur hæc ibi, quibus sanè verbis noster sic contractus

videtur planè describi, ac depingi suis coloribus.

Secundum est, posse deffendi contractum hunc de quo est controuersia non esse societatis, sed vel depositi, vel potius locati, quo pecunias recipiens non societatem contraxerit cum conferente, sed eisdem suas operas locauerit in cambijs, cum illa pecunia exercendis quod iure fieri posse tradidere. Angel. de Perusio d. tract. de societate par. pri. num. 18. Angelus de Clauasio verbo societas pri. num. 6. Syluester eod. quæst. 3. Armill. eod. num. 17. Martin. Nauar. in d. cap. 17. sub nu. 257. latè Petr. Nauar. d. cap. 2. num. 441.

Sed respondetur primò, non posse hic assignari propriæ depositum, nam in deposito idem in specie ad nutum deponentis reddi debet, l. 2. in princ. ff. si cert. petat. l. Lucius 24. ff. Deposit. at verò in casu nostro conuentum est, vt non idem specie, sed tantundem redderetur quod depositi fines egredi ait, tex. in d. l. Lutius, & nullo modo dici posse depositum multis probat Michael Salon. d. cõtrou. 9. col. 4. vers. hoc genus societatis.

Secundo, quando deponitur pecunia facta facultate, vt ea ad libitum depositarius vtatur, tunc transit depositum in mutuum, Nau. in cap. 17. num. 180. in fin. & cum depositum mutui naturam induat de eo, vt de contractu mutui iudicandum est, Roman. conf. 500. sub num. 7. & qui ex tali deposito in mutuum transeunte, & in numero, pondere, vel mensura consistente lucrum percipit, cum re vera mutuum sit, lucrum ex mutuo habet, & sic vsuram committit. Nauar. d. cap. 17. nu. 181. Rom. d. conf. 500. num. 10.

Tertio, nec dici potest contractum hunc esse operarum locationem, nam licet verum sit quod Angelus

lus

lus de Perusio, & alij auctores citati dicunt, posse ita conueniri, vt non sit societatis contractus sed locationis, hoc tamen fit, vt ijdem declarant, quando qui pecuniam recipit, & operam pollicetur paciscitur de certa mercede in menses, vel annos singulos; sed tunc capitale periculo stat conferentis, si casu fortuito pereat, licet secus sit si culpa recipientis periret, vt Syluester, Angelus, Petrus Nauar. notatis locis declarant, at in nostro casu, nec iusta merces laborum, & operarum soluitur, cum Campsor vnā tantum retineat prouisionem, & periculo recipientis stat capitale, quare ad nullum aliud genus contractus potest reduci nisi ad societatem, cumq; societatis contractus nequeat esse licitus si ineatur, vt conferenti saluum sit capitale, & cum ratio iniustitiæ consistat in hoc quod collatio illa pecuniæ censeatur esse mutuum, & ratione mutui nihil capi possit ultra sortē sine labe usuræ, necessario consequens est, vt contractus eiusmodi societatis sit vt usurarius, ita in terminis Nau. conf. 13. nu. 1. lib. 5. tit. de usur. qui consuluit in eo casu, in quo capitale conferens voluit pro dimidia parte sibi saluum præstari, responditq; Nau. contractum quoad dimidium esse usurarium ob illud pactum adiectum, atq; eandem esse rationem in hoc casu partis ad partem, quo totius ad totum manifestius est quam, vt probari debeat, & habetur disertis verbis in l. quæ de tota 76. in princ. ff. de rei vendic. & in l. qui scit 25. ff. de usur. & in terminis nostris tradit Bartholom. Vgolin. tract. de usur. capitulo 55. in princ. nu. 2. vers. quarto usura, usuraria etiam labe in hoc contractu conuinci potest ex alio pacto adiecto, & in illis verbis, *mi cōten- to & m' obli- go à restituirli ad ogni suo piacere si il capitale &c.* ostendit enim hoc pactum pecuniā non in so-

Societatem fuisse collatam, sed mutuo datam, nam pecunia in societate posita, & negotiationi exposita non potest repeti quodcumque; vni ex socijs placuerit, sed finita tantum societate, & societas alicuius negotiationis contracta eatenus durat quousque; finis negotio fuerit impositus per tex. in l. actione 65. §. Item si alicuius ff. pro socio, Instit. eod. tit. §. ite si alicuius, cum ergo predicta societas fuerit contracta ad cambiendum finiri non poterat, nisi cambijs ferix perfectis, non ergo capitale repeti potuit, quocumque tempore socio illud conferenti placuerit quid enim si quo tempore voluisset capitale repetere Franciscus Campsori illud ad cambium pro ferijs proximis dedisset, sane cum cambium non nisi ferijs perfectis possit, nec pecuniam suam iure Franciscus tunc eo tempore ab eo, qui ad cambium recepisset repetere potuisset, & tamen ex pacto in syngrapha appposito necesse fuisset Campsori capitale Francisco numerare, quod sane conuincit, totum hoc negotiationis genus mutuum esse nomine societatis palliatum, & verè usurarium.

Ex his etiam patere potest ad id quod obijcere quis possit in dubio non præsumi contractum usurarium in foro contentioso, nisi quis solitus esset feneratori, vt per Crauet. conf. 48. nu. 8. li. pri. nam responderetur, non esse nos in dubio cum planè constet predictum contractum esse usurarium, vt probatum est, patetque ex ipsa contractus forma, cui standum esse docet ib. Crad. cu Abb. in conf. 15. in fin. & in conf. 49. col. 2. lib. pri. & plenius idem Crau. conf. 95. nu. 6. lib. pri.

Præterea illud instrumentum anni 1589. die 2. Decembris quod dicitur esse usurarium propter originem, & radicem infectam procedentem ex instrumento

mento anni 1587. 26. Nouembris, ex alio etiam capite arguitur de usuraria prauitate nempe propter sequentem appodissam incontinenti celebratam, Nam usura tam ex subsequenti, quam ex precedentiibus, & consecutiuis praesumitur l. si qui C. de adult. Bal. conf. 311. n. 14. lib. 5. in qua appodissa dicunt Francisci haeredes obligatos fuisse heredes Antonij ex causa depositi pro summa lib. 8639. 16. enuntiata in instrumento anni 1592. celebrato per N. uti procuratorem Antonij principalis debitoris, & ut dicitur recognita per eundem N. & quia dicta appodissa ex aduerso negari videtur, Ideo respondetur quod aut verum est, quod realiter, & in effectu fuerit facta dicta appodissa vel non.

Primo casu ubi vera sit, apparet eam fuisse factam eadem hora die, & mense, ac coram eisdem testibus, & Notario quibus fuit celebratum instrumentum dicti diei 2. Decembris, & ideo propter vicinitatem actus oritur praesumptio fraudis not. Ias. in conf. 33. vol. 3. arguit etiam simulationem, ut per Bal. in l. per diuersas num. 19. in fine versic. 2. querit. C. mandati, Fulgos. conf. 98. col. 1. versic. ex ciuitate labemq; usurariam denotat, ut per Bal. in cap. officij versic. & est argumentum de electione Ripa in l. si ventri §. fin. versic. sexto facit de priuileg. credit. not. Menoch. praesumpt. 194. lib. 3. Rol. à Valle consil. 47. nu. 13. vol. 4. Ratio quam adducunt Doctores est quia actus factus incontinenti post alium censetur inesse l. lecta ff. si cert. pet. & quod vni inest alij inesse creditur, ut per Ias. dicto consil. 33. nu. 14. Bero. in rub. de usuris nu. 79. & in materia usuraria hoc est indubitatum, attenta hac aetate corrupta in qua charitas est mortua, & usura solet committi, ut tradit Lupus Gemin. in c. nauig. §. 4. nu. 89. fol. 119.

Et

Et eo magis quia pecunia enuntiata in illa appo-
dissa non fuit presentialiter numerata sine qua obli-
gatio, & actio non oritur l. non omnis si cert. per.
Ratio est clara cum actus verus ubi requiritur sola
confessio non sufficit. Ias. cons. 172. n. 6. lib. 2. sed ad
faciendum contractum depositi requiritur res præ-
sentialis, qua cessante non potest in plus contrahi
obligatio, quam sit datum l. rogasti ff. si cert. per. &
per Mozum tit. quæ veniant appellatione rei col. 2.
Imo ex confessione de recepto inducitur fraudis
præsumptio l. 1. in fine, & l. sequitur ff. quæ in fraud.
credit. Bart. l. post contractum ff. de donat. Acce-
dat, & illa coniectura inevitabilis, quod scilicet de-
bitori, qui non habet modum solvendi, voluerit cre-
ditor ingentis summæ postea deponere apud debi-
torem impotentem ad solvendum, & petentem di-
lationem tam egregiam pecuniarum summam, hoc
enim est inuerisimile, & ideo arguit hoc depositum
manifestissimam usuram, Alb. cons. 512. nu. 56. lib. 3.
Quinimo alia etiam urget præsumptio usuræ, ex quo
datur dilatio debitori ad solvendum, nam istud pa-
ctum est contra naturam depositi, ut scilicet resti-
tui debeat ad dilationem depositarij concessam
cum debeat ad voluntatem deponentis restitui, &
ita arguit Caphal. consil. 603. num. 33. lib. 4.

Dicendum est igitur ubi de ea constet fictam, &
simularam, ac nullam esse ipsam appodissam sub no-
mine depositi contractam, loco interesse illius ter-
mini quinque annorum dati ad solvendum quod in-
teresse computando ad rationem quinque pro cente-
nario pecuniarum contentarum in obligatione di-
cti instrumenti constituit summam libr. 8639. 16. in
quinque annis, & ita usura est, quia contenti fuerunt
de mora continuanda, pro qua non debetur inte-
resse

resse *Gaiet.* in sua sumula in verbo, verbum iurarium *Graff. cent. cas. conscient. cap. 106. tit. de casib. in quib. permit. vsur. nu. 5.*

Augetur etiam suspitio quia inuerisimile est hæredes *Francisci* egentes pecunijs voluisse non solum dilationem quinquennalem concedere gratis, sed etiam ei *Antonio* debitori fidemanco, & debitis onusto summam libr. 8639. 16. in depositum tradere, vnde dicit *Bal.* inuerisimilitudinem etiam tollere probationem instrumento in l. scripturas circa medium *C. de fide instrumentorum, Alex. cons. 99. in fin. vol. 1. & fidem non debere dari non verisimilibus. Pet. de Anch. cons. 257. Grat. resp. 59. nu. 24. lib. 2. & est coniectura probabilis, vt per *Afflict. super feud. tit. de feudo dato inuicem cap. 1. num. 58.**

Aut non est vera illa appodiffa, & consequenter fictum est depositum, vt pluries falsus est *Franciscus*, & tunc quare volunt eam summam compensare in eo instrumento anni 1592. super pecunijs receptis ab *Antonio* licet realiter data non sit, arg. bona fides de reg. iur.

Illatio.

CV M ex dictis constet manifeste contractum de quo agimus non solum esse illicitum, sed planè vsurarium, certissimi etiam iuris esse debet teneri *Franciscum*, qui pecuniam cum dicto pacto contulit ad restitutionem omnium, quæ ex illo contractu acquisiuit, aut si nondum capitale recuperavit in sortem debere imputari quicquid lucratum est, quandoquidem extra controuersiam est lucrum omne ex vsura acquisitum esse restituendū, S.

Th. 2. 2.

Th. 2. 2. q. 77. ar. 3. Gab. 4. distin. 15. q. 11. ar. 3. concl. 1.
 cap. quoniam 2. cap. consuluit 10. cap. in Ciuitate
 6. & toto tit. de vsur. Nau. d. conf. 13. num. 1. & inter
 omnes Catholicos conuenit lucrum vsurarium esse
 restituendum, inquit Greg. de Valen. d. disp. 5. q. 21.
 pun. 3. Neq; se tueri potest Franciscus, quod cōtra-
 ctum bona fide celebrauit, quem credebat esse iu-
 stum, atq; adeo nec peccasse, nec ad restitutionē te-
 meri per tradita à Nau. conf. 20. n. 8. l. 5. de vsur. quæ
 ratio magis vrget si accedat consuetudo, vt in casu
 nostro, nam passim eiusmodi contractus fieri solent
 hic Mediolani, vt qui ignoret planè videatur in vr-
 be peregrinari, & qui contractum re vera vsurarium
 fecit, sed quem communis hominum opinio licitum
 ducit vsurarius non dicitur, & communi consuetu-
 dine excusatur, Bart. in l. quis sit fugitiuus 17. §. apud
 Leonem num. 1. ff. de Aedilit. edict. per textum il-
 lum, in quo respondet Vlpianus, eum non esse fugi-
 tiuū, qui id facit quod publicè facere licere, arbi-
 tratur Bartolum sequitur Natt. in conf. 498. num. 25.
 cum seq. lib. 3. & conf. 586. n. 9. eod. lib. quod si cul-
 pa vacat, & pœna quoq; vacare debet, & obligatio-
 ne restituendi arg. cap. 2. de constit. Nam respon-
 detur primo ignorantiam hanc cum iuris sit non fa-
 cti, nec præsumi, nec excusare cap. ignorantia 13. de
 reg. iur. lib. 6. Gab. in suis comp. op. lib. 6. concl. 7. sub
 nu. 1. vbi de more innumeros Doctores coarceuat,
 & præsumitur potius dolus, & mala fides quam iu-
 ris error ibidem sub num. 2. & licet sequitis Iacobū
 de Butrio, & Paulum de Castro aliosq; num. 3. cita-
 tos non præsumi dolum, sed potius latam culpam
 in non consulendo peritiores, licet communior sit
 in contrarium, attamen nec hoc suffragatur non suf-
 ficit in contractu nostro interuenisse latam culpam

ex

ex parte eius, qui pecuniam contulit cum prædicto pacto, ad hoc ut peccarit, & consequenter ad restitutionem teneatur. Couar. in reg. possessor malæ fidei 2. par. relect. §. 7. vers. tertium. Nau. d. conf. 20. sub num. 13. ubi inquit, eum qui lucratur aliquid per cōtractum quem scit, vel scire debet vsurarium peccare, & teneri restituere totum lucrum.

Secundo, respondetur posse excusari, qui cōtractum vsurarium iniuit bona fide, credens esse iustū, quando erraret circa ius maximè dubium obscurū, & perplexum, ut cum communi tradit Anton. Maria Corat. tract. de commun. opin. lib. 3. tit. 13. num. 8. consentit Siluest. verb. ignorantia sub num. 13. in fin. & in hoc sensu loquutus est Nauar. d. conf. 20. ubi ibidem se ipsum declarat num. 6. & nu. 8. vers. quartum, & ita Nauarrum intellexit Io. Azorius lib. primo, instit. Moral. cap. 16. quæst. 2. vers. Item admittitur. At quod societas iniri nequeat cum pacto de saluo capitali res non est dubij, sed clarissimi iuris, cum in manibus sint leges ciuiles apertissimæ, & Pontificiæ constitutiones, ut patet ex citatis iuribus, quibus eiusmodi pactum, & societates prohibentur, & nihil tam sit inter mercatores decantatū ex ipsa naturæ lege animis nostris inscripta, quam iniquum esse in societate velle sibi capitale saluum non quidem virtute affecurationis adiectæ pro qua iusta merces soluatur, sed vi dumtaxat societatis.

Tertio, ad id quod de consuetudine affertur in cōtrariam respondetur. Primo nullam esse eiusmodi consuetudinem, & qui causam pro se adducit probare tenetur, ut iura sunt vulgaria. Secundo etiam si citra veri præiudicium demus talem esse consuetudinem, nihil omnino iuari potest quoad restitutionem, vel culpam, nam consuetudo si ea vigeret

quæ

quæ præsumitur excusaret quidem à pœna, ut tanquam usurarius puniri non posset, glo. communiter approbata in cap. sanè 2. lit. D. de temp. ordin. quo sensu loquitur Bartolus in d. J. quis fugitiuus, ut Bartolum explicat Alex. ibid. in addit. lit. H. eodèq; sensu explicandus Natta recitatis locis, quemadmodum etiam respondit Crau. conf. 6. num. 103. lib. 1. & in conf. 145. nu. 12. eod lib. Roland. à Vall. conf. 75. num. 44. cum seq lib. 1. Bertazol. conf. 2. num. 25. Tom. 1. post Iason. conf. 178. num. 14. vol. 3. & conf. 154. num. 16. vol. 4. At consuetudo non excusat à restitutione lucri usurarij, ita in terminis Bartholomæus Vgolin. trac. de vsur. cap. 26. §. 1. num. 2. vers. excipitur, in fine, & ratio est manifesta, nam consuetudo contra ius natutale vim nullam habet, nec iustum reddere potest quod natura sua iniustum est, c. cum tanto 21. vbi glo. lit. A. de cōsuet. resque adeo manifestè videtur, ut in eo textu vere dicat Greg. Nonus, Neminem sanæ mentis intelligero posse iuri naturali quacūq; consuetudine posse aliquatenus derogari; At iniustitia in contractibus, & usura ipso etiam iure naturali prohibita est. Didac. Cou. lib. 3. var. resolut. cap. 1. num. 5. ex communi sententia Io. Baptista Lup. tract. de vsur. commen. pri. §. 3. n. 20. Michael Salon. Com in S. Th. 2. 2. q. 78. ar. 1. conc. 2. nulla igitur consuetudine excusari poterit, qui vsurarium contractum fecit, quin, & culpæ reus, & restitutioni sit obnoxius.

Atq; hæc breuiter dicta sint de iniustitia, usurariaque labe huius, qui venit in consultatione cōtractus quæ cū Pontificij iuris, ac Cæsarei stent munita presidio, Theologicisq; firmis suffulta rationibus minime videtur verèdū quin ea sapientissimus Iudex pro sua sapiētia sententiæ suę calculo sit confirmaturus.

CON.